VISIE OP KUNSTEDUCATIE EN KUNST MAKEN

Kunst als oefenruimte voor vakmanschap, verbeelding, autonomie en zelfonderzoek

Het individu als vertrekpunt

Voor mij begint kunsteducatie bij het individu. Bij een mens met eigen ervaringen, vragen, mogelijkheden en beperkingen. Ik geef les aan kinderen, jongeren en volwassenen; daarom spreek ik hier over de leerling of deelnemer. De leeftijd verschilt, maar het uitgangspunt blijft hetzelfde: ieder mens kan zich ontwikkelen en verdient het om als individu serieus genomen te worden.

Samenwerken en een groep vormen zijn belangrijk in kunst. Je leert luisteren, reageren, ruimte innemen en ruimte geven. Maar de groep is niet het doel waarvoor het individu zich moet vormen. Ik wil mensen helpen ontdekken wat zij kunnen, wat hen nieuwsgierig maakt en welke eigen mogelijkheden zij verder willen ontwikkelen.

Persoonlijke ontwikkeling betekent voor mij dan ook niet in de eerste plaats ontdekken bij welke groep iemand hoort. Het betekent beter begrijpen wie je bent, wat je beweegt, welke overtuigingen en patronen je hebt en welke keuzes je maakt.

Kunst begint met nieuwsgierigheid

Een maker hoeft niet te beginnen met een boodschap of een oplossing. Kunst kan beginnen met iets dat je nog niet begrijpt: een mens, een conflict, een verlangen, een beeld of een vraag. Nieuwsgierigheid vraagt dat je je oordeel soms uitstelt om eerst beter te kijken.

Dat vermogen om je in iets onbekends te verdiepen is voor mij een kern van kunst. Een acteur hoeft een personage niet goed te keuren om het geloofwaardig te spelen. Een maker hoeft een overtuiging niet te delen om haar serieus te onderzoeken. Verbeelding maakt het mogelijk om tijdelijk een ander perspectief te onderzoeken zonder jezelf daarin te verliezen.

Vakmanschap geeft vrijheid

Creativiteit is voor mij geen mysterieuze eigenschap die sommige mensen toevallig hebben en anderen niet. Creativiteit groeit door te oefenen, te kijken, te proberen en steeds meer mogelijkheden tot je beschikking te krijgen. Daarom staat vakmanschap centraal. Je leert acteren door te spelen, improviseren door te improviseren en maken door daadwerkelijk te maken.

Techniek beperkt de vrijheid niet, maar maakt haar groter. Hoe beter iemand zijn instrument beheerst, hoe meer mogelijkheden er ontstaan om bewust te kiezen. Daarom combineer ik ruimte voor experiment met duidelijke kaders, concrete opdrachten, vakkennis en hoge verwachtingen.

Een opdracht volledig openlaten is niet automatisch bevrijdend. Wanneer een deelnemer vooral moet raden wat de docent eigenlijk zoekt, kan vrijheid omslaan in afhankelijkheid. **Vrijheid ontstaat niet doordat de docent niets meer zegt, maar doordat de leerling of deelnemer voldoende gereedschap krijgt om zelf keuzes te maken.**

Van begeleiding naar zelfstandigheid

De docent heeft een duidelijke verantwoordelijkheid. Ik ben niet alleen aanwezig om een proces prettig te laten verlopen. Ik heb kennis, ervaring en vakmanschap die ik overdraag. Ik geef feedback, stel eisen, bied weerstand en maak zichtbaar wat er te leren valt.

Mijn doel is echter niet dat iemand afhankelijk van mij blijft. Ik wil deelnemers helpen om steeds zelfstandiger te worden: van nadoen naar begrijpen, van begrijpen naar kiezen en van kiezen naar zelf maken.

> *Een goede docent maakt zichzelf uiteindelijk misbaar.*

Kunst als oefening in omgaan met verandering

Ik weet niet welke situaties een leerling of deelnemer in de toekomst zal tegenkomen. Daarom zie ik grote waarde in vaardigheden die ook bruikbaar blijven wanneer omstandigheden veranderen: kunnen omdenken, perspectieven wisselen, experimenteren, onzekerheid verdragen, een probleem opnieuw formuleren en opnieuw beginnen.

Improvisatie maakt dat concreet. Je maakt een keuze en ontdekt dat de situatie anders loopt dan je verwachtte. Dan is de vraag niet hoe je koste wat kost terugkeert naar je oorspronkelijke plan, maar wat je kunt doen met wat er nu is. Falen is daarbij geen doel of deugd, maar informatie.

Kunst als onderzoek naar jezelf

Kunst kan ons helpen om dichter bij vragen te komen die in het dagelijks leven gemakkelijk worden vermeden. Waarom wil ik winnen? Waarom schaam ik mij? Waarom zoek ik controle? Waarom wil ik erkenning? Wat verlang ik werkelijk? Waar komt mijn oordeel vandaan?

Daarom zijn psychologische reflectie en filosofische vragen voor mij geen toevoeging naast het kunstonderwijs. Ze kunnen onderdeel zijn van het artistieke onderzoek. Niet om tot de juiste conclusie te komen, maar om beter te leren kijken naar jezelf en naar wat er in je eigen leven en omgeving gebeurt.

Kunsteducatie begint voor mij dichtbij: bij de ervaringen van de persoon zelf, de mensen om hem heen en de concrete omgeving waarin hij leeft en werkt. Ik wil mensen niet opzadelen met de verantwoordelijkheid voor abstracte problemen waarop zij nauwelijks invloed hebben. Ik wil hen helpen scherper te zien wat zij zelf ervaren, denken en doen — en van daaruit bewuster keuzes te maken.

Autonomie van de maker

Ik wil dat een leerling of deelnemer uiteindelijk zelf betekenis kan geven aan wat hij maakt. Autonomie betekent daarbij niet dat iedere keuze automatisch goed is of dat iedere mening even sterk onderbouwd is. Autonomie betekent dat iemand voldoende kennis, vaardigheden en zelfinzicht ontwikkelt om eigen keuzes bewust te kunnen maken en verantwoorden.

Kunst kan persoonlijk, grappig, ernstig, maatschappelijk, mooi, ongemakkelijk of experimenteel zijn. Zij hoeft zich niet vooraf te laten vastleggen door één functie of doel. De waarde van kunst hoeft niet altijd buiten de kunst bewezen te worden.

Mijn onderwijs is daarom gericht op het ontwikkelen van het vermogen om zelf te kijken, vragen te stellen, aannames te onderzoeken, verschillende mogelijkheden te zien en betekenis te geven aan eigen ervaringen en materiaal.

Groei in kwaliteit, niet in massa

Diezelfde keuze maak ik in mijn ondernemerschap. Mijn ambitie is niet om de grootste aanbieder te worden of zoveel mogelijk deelnemers te verzamelen. Ik wil groeien in kwaliteit: betere lessen, beter vakmanschap, sterker spel, meer artistieke diepgang en deelnemers die daadwerkelijk stappen kunnen zetten.

Marketing heeft daarin een dienende functie. Het mag duidelijk maken wat ik doe en voor wie. Het bepaalt niet wat ik inhoudelijk belangrijk vind. Ik kies liever voor duurzame ontwikkeling en inhoudelijke kwaliteit dan voor groei om de groei.

Waar ik voor kies

Mijn kunsteducatie verbindt discipline met spel, techniek met verbeelding, duidelijke kaders met ruimte voor het onverwachte en persoonlijke ontwikkeling met artistieke kwaliteit.

> *Ik wil niet bepalen wie iemand moet worden. Ik wil wel iets meegeven waarmee iemand zelfstandig verder kan.*
>
> *Niet het overdragen van een antwoord, maar het ontwikkelen van het vermogen om zelf te kijken, te denken, te maken en opnieuw te kiezen.*

Dat is voor mij de waarde van kunsteducatie: mensen serieus nemen als individuen en hen toerusten om zelfstandiger maker, denker en eigenaar van hun eigen keuzes te worden.